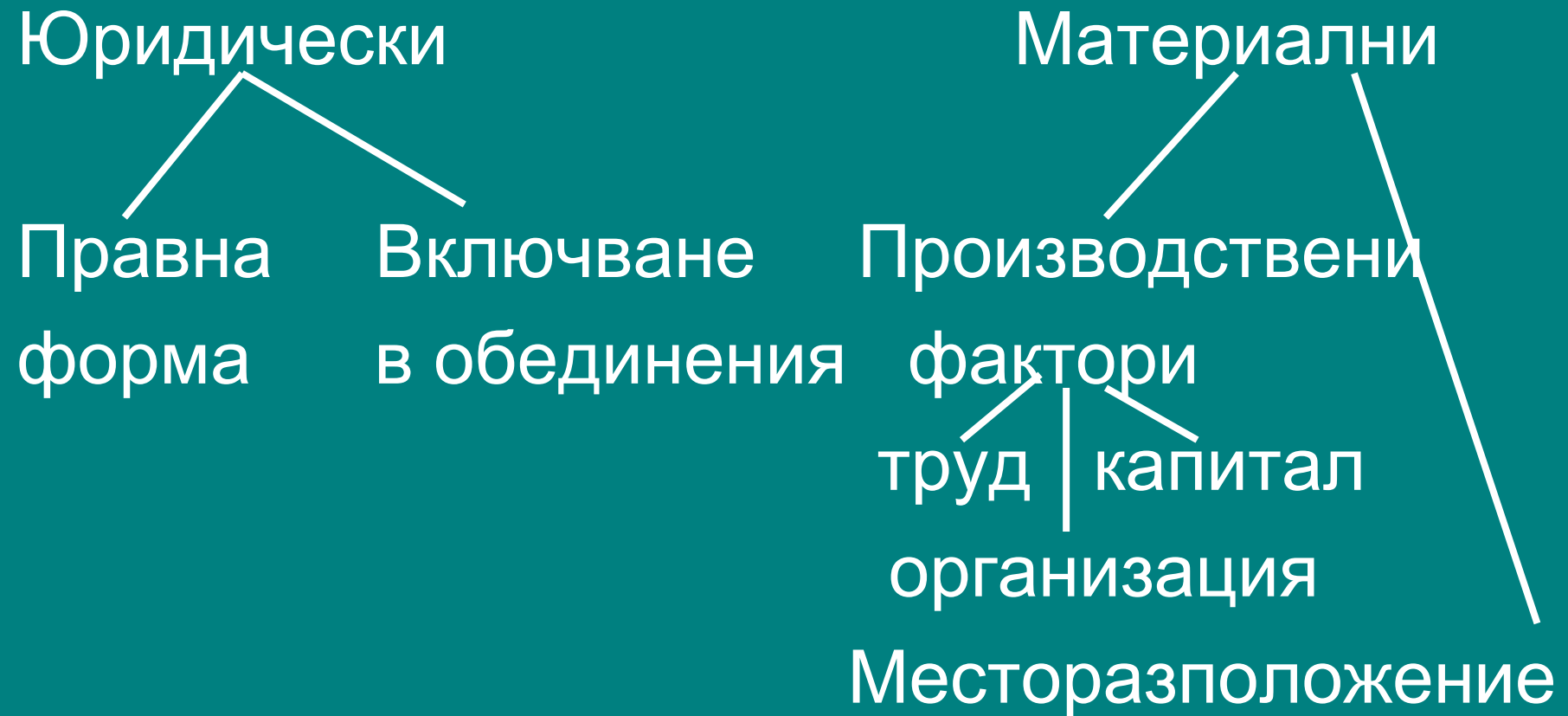

Лекция №9

ПРИХОДИ И РАЗХОДИ В
ЗДРАВНАТА ИНСТИТУЦИЯ.
СТРУКТУРА НА
ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ.
ВИДОВЕ РАЗХОДИ

- Според международните счетоводни стандарти (МСС) и счетоводните стандарти (СС) приходите представляват нарастване на икономическата изгода през отчетния период под формата на придобиване на активи или намаляване на пасиви, което води до нарастване на собствения капитал, отделно от дяловите вноски на капиталовложителите и преоценката отразена в този капитал.

ЕЛЕМЕНТИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА ЗДРАВНАТА ИНСТИТУЦИЯ

Критерии за избор на оптимално месторазположение на една здравна институция:

- Демографска структура на населението;
- Равнище на разходите;
- Равнище на приходите;
- Необходим капитал;
- Рентабилност.

Структура на приходите в здравните организации:

- От НЗОК – за извършена дейност;
- От бюджета (МЗ –национални програми, общински бюджети);
- От директни плащания;
- От дарения;
- Други.

Съотношение между отделните източници на приходи.

Приходи на фирмата - по своята същност приходите на фирмата са всички парични постъпления, които тя получава от реализацията на произведената продукция. Очевидна е връзката между приходите и количеството на произведената продукция по определена цена. При различните пазарни структури цената варира в съответствие с еластичността на пазарното търсене на продукта, предложен от фирмата.

- Ето защо при анализа на приходите на фирмата в икономическата теория и практика се използват три техни разновидности и това са: общ приход **/TR/**, среден приход **/AR/** и пределен приход **/MR/**.

Общи приход

Той се определя от количеството продадена продукция и цената на единица продадена продукция. Зависимостта между тези две величини може да бъде представена със следния израз:

$$TR = Q \times P$$

Средният приход или **прихода** от единица продукция се определя като отношение на общия приход към количеството продадена продукция. Изразява се със следната формула:

$$AR = \frac{TR}{Q}$$

Пределният приход е допълнителният приход, с който се увеличава общият приход при продажбата на всяка следваща допълнителна единица продукция. Той се определя от съотношението между прираста на общия приход и прираста на количеството продадена продукция.

$$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q}$$

Пределният период е важен критерий за оптимизиране на предлагането на фирмата. **MR** е величината, с която се измерва динамиката на общия приход при нарастване обема на производството.

Разходите са основен обект на финансово-стопанския анализ поради тяхното значение за организацията. Величината, структурата и динамиката на разходите дефинират финансовите резултати. Цел на анализа е обективната оценка на разходите и обуславящите ги фактори.

Разходите представляват намаление на активите на предприятието във връзка с определена икономическа изгода.

Развитието на дейността е свързано с определена динамика на разходите. Необходимо е темпът на производството и реализацията да изпреварва темпа на развитие на разходите.

Разходите на овеществен и жив труд намират количествен израз в материалните и трудови разходи на здравната институция.

Според икономическата си еднородност за целите на управлението, счетоводството и финансово-стопанския анализ разходите попадат в три основни групи:

- 1 разходите за дейността - разходи за основна и спомагателна дейност в институцията, разходи за бъдещи отчетни периоди, за организация и управление и за продажба на услугите;
- 2 финансови разходи - разходи за лихви, от промяна на валутни курсове, комисионни от левови и валутни операции;
- 3 извънредни разходи - разходи, имащи случаен характер, свързани с настъпването на напредвидими събития.

Източник на данни за анализа на величината, структурата и динамиката на разходите е разходната част на Отчета за приходите и разходите на организацията.

Под алтернативно използване на ресурсите /алтернативни разходи/ разбираме относително най-изгодното алтернативно приложение на даден ресурс.

С термина алтернативни разходи означаваме съществуваща, но пренебрегната поради направения вече избор, друга относително най-доходна възможност за приложение на въпросния ресурс.

Алтернативното използване на ресурсите отразява икономическите ограничения, наложени от тяхната оскъдност.

Въвеждането и използването на категорията алтернативни разходи има значение за обосновка на много действителни, но не изразени разходи, свързани с производството на продукцията.

В разходите за дейността се включват :

- разходи за материали (медикаменти, консумативи и др.);
- разходи за външни услуги;
- разходи за заплати и други възнаграждения;
- разходи за социални осигуровки и надбавки;
- разходи за амортизации;
- други разходи.

Видове разходи:

- Преки и непреки;
- Постоянни и променливи.

Една от класификациите на разходите за целите на отчитането им и калкулиране на себестойността е тяхното разграничение на преки и непреки.

Непреки разходи са тези разходи, които се включват в себестойността на услугите непряко, индиректно, опосредствано. Те са необходими за производството на дадена услуга, но могат да се отнесат към себестойността ѝ едва след разпределение на определена база.

Непреките разходи могат да бъдат производствени и непроизводствени.

От своя страна производствени непреките разходи и непроизводствени непреките разходи могат да се разграничат на променливи и постоянни.

Непреки производствени променливи разходи – ремонтни разходи, транспортни разходи;

Непреки производствени постоянни разходи – спомагателни материали за спомагателни дейности, заплати и осигуровки на персонала в спомагателни дейности, амортизация на оборудването и сградите;

Непреки непроизводствени променливи
разходи - транспортни разходи;

Непреки непроизводствени постоянни разходи
– заплати и осигуровки на административно-
управленския персонал, командировки, реклама,
телефон, факс, амортизация на административни
сгради, електроенергия за осветление.

Печалба - печалбата на фирмата се определя от динамиката на двете променливи - приходи и разходи на фирмата. От гледище на счетоводното ѝ отчитане, печалбата се явява разлика между общите приходи и съвкупните разходи. Изразява се чрез формулата:

$$Pr = TR - TC$$

Печалбата може да се отразява и като относителна величина, т.е. да се изчислява в проценти */%/* спрямо величината на авансирания капитал.

Това отношение се нарича **норма на печалбата** и се използва като основен измерител за рентабилността на фирмата. Колкото е по-висока нормата на печалба на фирмата, толкова по-големи са нейните шансове за успех в конкурентната борба.

Видове разходи и крива на разходите - основна задача на фирмите в кратък период е да създават условия за по-бързо нарастване обема на производството в сравнение с размера на разходите, необходими за неговото осъществяване.

Практическото решаване на тази задача изисква познаване и използване на показателите за средни общи разходи **/ATC/**, средни променливи разходи **/AVC/** и пределни разходи **/MC/**.

- През краткосрочния период съвкупните разходи се състоят от постоянни /фиксирани/ разходи **/FC/** и променливи разходи **/VC/** или общите разходи са равни на сумата от общите постоянни разходи плюс общите променливи разходи.
- **$TC = TFC + TVC$**

$$ATC = \frac{TC}{Q}$$

Това са средните разходи, които се извършват за производството на единица продукция.

По същата логика следва да посочим, че средните съвкупни разходи се образуват от средните фиксирани разходи и средните променливи разходи.

$$ATC = AFC + AVC$$

където

$$AFC = \frac{FC}{Q} ; \quad AVC = \frac{VC}{Q}$$

Друг вид разходи, които отразяват стопанската дейност на фирмата и нейните резултати са **пределните /маржинални/ разходи**. Те представляват добавъчните разходи за всяка единица допълнително произведена продукция.

Определят се от разликата между променливите разходи за следващото по ред количество стоки.

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$

Пределните разходи спадат с нарастването на продукцията, а впоследствие отново растат. А средните променливи разходи първо намаляват, а след това нарастват. Средните фиксирани разходи намаляват с нарастване на продукцията.

От това следва, че минимизирането на разходите изисква да насочим вниманието си върху зависимостта между прираста на заетостта и прираста на продукцията.

- На следващия слайд е представена таблица, в която можете да попълните съответните клетки и да изчислите печалбата при различен обем на дейност.
- До какви изводи стигате?

Брой	Постоянни разходи	Променливи разходи	Общи разходи	Пределни разходи	Пределни приходи	Общи приходи	Печалба
0	36	0	36	0	0	0	-36
1	36	8		8	24	24	
2	36	12					
3	36	15					
4	36	20					
5	36	27					
6	36	36					
7	36	48					
8	36	63					
9	36	82					
10	36	106					
11	36	136					
12 7.10.2019 г.	36	173					32

Брой	Постоянни разходи	Променливи разходи	Общи разходи	Пределни разходи	Пределни приходи	Общи приходи	Печалба
0	36	0	36	0	0	0	-36
1	36	8	44	8	24	24	-20
2	36	12	48	4	24	48	0
3	36	15	51	3	24	72	21
4	36	20	56	5	24	96	40
5	36	27	63	7	24	120	57
6	36	36	72	9	24	144	72
7	36	48	84	12	24	168	84
8	36	63	99	15	24	192	93
9	36	82	118	19	24	216	98
10	36	106	142	24	24	240	98
11	36	136	172	30	24	264	92
12 ^{7.10.2019 г.}	36	173	209	37	24	288	³³ 79

Брой	Общи приходи	Пределен приход	Общи разходи	Среден разход	Пределен разход	Печалба
0	0	-	100	-	-	-100
5	50		120			
15	150		140			
23	230		160			
27	270		180			
29	290		200			
30	300		220			
7.10.2019 г.						34

TABLE 1 Firm Output, Revenues, Costs, and Profits

Total product	Total revenue	Marginal revenue	Total cost	Average total cost	Marginal cost	Firm profits
0	\$0	—	\$100	—	—	-\$100
5	50	\$10	120	\$24.00	\$4.0	-70
15	150	10	140	9.33	2.0	10
23	230	10	160	6.96	2.5	70
27	270	10	180	6.66	5.0	90
29	290	10	200	6.90	10.0	90
30	300	10	220	7.33	20.0	80

Брой	Общи разходи	Пределни разходи	Средни разходи
99	2000		
100	2017		
101	2034		
102	2052		
110	2200		
120	2390		
130	2600		
140	2900		

Брой	Общи разходи	Пределни разходи	Средни разходи
	Постоянни и променливи		
99	2000	0	
100	2017	17	20,17
101	2034	17	20,14
102	2052	18	20,12
110	2200	18,50	20,00
120	2390	19	19,92
130	2600	21	20,00
7.10.2019 г. 140	2900	30	20,71